

Informatieve toelichting bij Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht

Algemeen

Wettelijk kader

Op grond van de bepalingen in de Grondwet en de Gemeentewet hebben gemeenten de mogelijkheid tot het houden van een referendum over een genomen besluit. Gemeenten zijn vrij in hoe ze dit regelen zolang dit niet tegen de wet, zoals de Grondwet en de Gemeentewet ingaat.

Correctief referendum: referendum na een raadsbesluit

De termen 'correctief' en 'niet correctief' geven aan op welk moment in het besluitvormingsproces het referendum plaatsvindt. Het raadgevend referendum in deze verordening is een referendum dat na besluitvorming in de raad plaatsvindt. De gemeente Utrecht kiest daarmee voor een correctief referendum. Dat wil zeggen dat in Utrecht een referendum kan worden gehouden over een genomen raadsbesluit. Om dit te verduidelijken wordt in deze verordening de term correctief referendum gebruikt.

Geen bindende werking

Een referendum is een advies van kiesgerechtigden aan de raad over een genomen besluit. De raad is niet verplicht het advies op te volgen. Bindende referenda zijn niet toegestaan. De raad kan zich niet van tevoren binden aan de uitspraak van het referendum.

Bevoegdheid

De bevoegdheid van de raad om een referendumverordening vast te stellen, vloeit voort uit de artikelen 147 en 149 van de Gemeentewet. Deze bepalingen geven de raad een algemene verordenende bevoegdheid.

Samenloop met inspraak

Onderwerpen waarover referenda kunnen worden gehouden, zijn vaak reeds via wettelijk bepaalde inspraakmogelijkheden aan de inwoners voorgelegd. Een referendum kan niet in de plaats treden van voorgeschreven inspraakmogelijkheden. Het wel of niet houden van een referendum heeft geen invloed op de voorgeschreven inspraakprocedures.

Initiatief tot het houden van een correctief raadgevend referendum

Kiesgerechtigden kunnen het initiatief nemen tot het indienen van een verzoek tot houden van een correctief raadgevend referendum.

ARTIKELSGEWIJZE toelichting

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1:1 Definities

Kiesgerechtigde

Degenen die kiesgerechtigd zijn voor de gemeenteraadsverkiezing zijn ook gerechtigd om een inleidend en definitief verzoek in te dienen. Daarnaast mogen kiesgerechtigden een ondersteuningsverklaring indienen ter ondersteuning van een verzoek. De artikelen B3 tot en met B6 en D1, D6, eerste lid, onderdeel a, D7, D8, D9 aanhef en onderdeel b en D10, Kieswet zijn hierbij van toepassing.

De Kieswet is op meer onderdelen van de verordening van toepassing. Zie daarvoor ook de toelichting bij hoofdstuk 3.

Correctief raadgevend referendum

Deze verordening gaat uit van een correctief raadgevend referendum op initiatief van een kiesgerechtigde over een genomen raadsbesluit. Dit geeft aan dat het moet gaan om besluiten die behoren tot de bevoegdheid van de raad. Een correctief raadgevend referendum kan dus niet worden gehouden over besluiten die behoren tot de bevoegdheid van de burgemeester of van het college van burgemeester en wethouders. Een correctief raadgevend referendum kan evenmin worden gehouden indien daarmee een eventuele opgelegde geheimhouding wordt geschonden.

Raadsbesluit in de zin van deze verordening: een breed begrip

Alleen schriftelijke beslissingen van de raad over een voorstel kunnen onderwerp van een correctief raadgevend referendum zijn. Dit is expliciet een bredere definitie dan het besluitbegrip als vastgelegd in artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht. Niet van belang is of het besluit is gericht op een (rechts)gevolg. Ook een besluit van de raad over bijvoorbeeld een visiedocument is referendabel. Moties en verworpen (niet aangenomen) voorstellen vallen niet onder de definitie. Een motie is een korte en gemotiveerde verklaring over een onderwerp waardoor een oordeel, wens of verzoek wordt uitgesproken.

Zie ook de toelichting bij artikel 3:3.

Voorzitter centraal stembureau

De voorzitter van het centraal stembureau is krachtens publiekrecht ingesteld en heeft middels attributie ook bevoegdheden gekregen. De voorzitter van het centraal stembureau is daarmee een bestuursorgaan. De voorzitter van het centraal stembureau kan over enkele technisch-juridische zaken beslissingen nemen.

Artikel 1:2 Onderwerp

Een correctief raadgevend referendum kan zich niet uitstrekken tot buiten het grondgebied van de gemeente waarin een raadgevend referendum wordt gehouden.

Een aantal raadsbesluiten is uitgezonderd. Hierover kan dus geen correctief raadgevend referendum worden gehouden. Deze uitzonderingen staan in het tweede lid van dit artikel. Een aantal van de uitzonderingen behoeft een nadere toelichting.

Onderdeel a

Aanwijzingsbesluiten waarin een concrete functionaris wordt aangewezen worden eveneens gezien als een individuele kwestie en vallen daarmee onder deze uitzonderingsgrond.

Onderdeel e

In verband met het budgetrecht van de raad zijn raadsbesluiten in het kader van de gemeentelijke begroting, de voorjaarsnota en de gemeentelijke jaarrekening uitgezonderd. Daarnaast is de vaststelling van de hoogte van gemeentelijke tarieven en belastingen opgenomen als uitzonderingsgrond. Een besluit over het afschaffen van een belasting is eveneens uitgezonderd omdat dat direct financiële gevolgen heeft en van invloed is op de begroting. Een besluit over het vaststellen van beleid over de invoering, wijziging of afschaffen van tarieven en belastingen komt ook niet in aanmerking voor een referendum, voor zover het gaat over belastingen.

Onderdeel f

Dit onderdeel sluit planologische besluiten en daarmee rechtstreeks samenhangende besluiten uit van het referendum. Die keuze houdt verband met het bijzondere karakter van planologische besluitvorming en de daarvoor geldende openbare voorbereidings- en rechtsbeschermingsprocedure. Bij deze besluiten gelden afzonderlijke participatie-, inspraak- (afdeling 3.4 Awb) – en rechtsbeschermingsmogelijkheden, met uitzondering van onderdeel 2 en 7 bij onderdeel f.

De uitzondering op het referendum laat de bestaande inspraak- en rechtsbeschermingsmogelijkheden onverlet. Voor het latere besluit op een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit gelden de daarvoor toepasselijke participatie-, inspraak- en zienswijzenprocedures. Voor het afzonderlijke raadsbesluit waarin de gevallen van adviesrecht worden aangewezen, geldt een inspraak- of zienswijzenprocedure alleen als die uit een wettelijk voorschrift of de Utrechtse participatie- en inspraakverordening voortvloeit of door de raad afzonderlijk wordt toegepast.

Het gaat onder meer om bestemmingsplannen waarvoor nog een beroepsprocedure loopt bij de Raad van State en waar een uitspraak van de Raad van State noodzaakt tot aanpassing van dit plan, het omgevingsplan en voorbereidingsbesluiten. Ook raadsbesluiten over

adviesrecht bij buitenplanse omgevingsplanactiviteiten en delegatiebesluiten over de wijziging van het omgevingsplan vallen hieronder.

Een Nota van Uitgangspunten valt alleen onder deze uitzondering als de gemeenteraad de concrete Nota als kaderstellend raadsbesluit heeft vastgesteld voor een daaropvolgend planologisch besluit voor een gebiedsontwikkeling. Niet iedere nota of processtap binnen het Utrechts Planproces Gebiedsontwikkeling valt daar automatisch onder. De toepasselijke referendumuitzondering moet bij het concrete raadsbesluit worden vermeld.

Onderdeel i

Deze uitzondering regelt onder andere dat besluiten tot toetreding, uittreding, wijziging en zienswijzen van een gemeenschappelijke regeling niet referendabel zijn. Aangezien de gemeentelijke begroting en jaarrekening uitgesloten zijn van een correctief raadgevend referendum (*sub e*) is het logisch ook de (financiële) stukken van gemeenschappelijke regelingen uit te sluiten van een correctief raadgevend referendum. Onderdeel i moet zodanig worden geïnterpreteerd dat alle stukken van gemeenschappelijke regelingen waarvoor een raadsbesluit nodig is, onder de uitzondering vallen. Er is namelijk bij het bestuurlijk besluitvormingsproces van dergelijke stukken sprake van een zeer grote tijdsdruk die ook bij herhaling vraagt om maatwerk en medewerking van bestuurders.

Onderdeel k

De raad neemt soms besluiten omdat hogere regelgeving dat vereist of mogelijk maakt. Als de raad daarbij geen beleidsvrijheid heeft, dan is er ook geen ruimte om een correctief raadgevend referendum over dergelijke besluiten te houden.

Onderdeel l

Een beroep op deze uitzonderingsgrond vergt een expliciete belangenafweging van de raad met een zware motiveringsplicht. Het belang van het raadsbesluit moet zwaarder wegen dan het belang van de mogelijkheid om een correctief raadgevend referendum te houden. De referendumcommissie heeft overigens een belangrijke rol bij de advisering over de toepassing van met name deze uitzonderingsgrond. Omdat de raad beoordelingsvrijheid heeft, toetst de rechter terughoudend (ECLI:NL:RVS:2014:1402). Zie verder voor de toepassing van een vergelijkbare maar ruimere uitzonderingsgrond ECLI:NL:RVS:2017:2878: de raad kon in redelijkheid tot het oordeel komen dat het inleidend verzoek moest worden afgewezen. In ECLI:NL:RBNHO:2017:11154 oordeelde de rechter dat de raad niet afdoende had gemotiveerd dat er dringende redenen waren. De vrees voor de gevolgen van de uitslag werd niet als reden aanvaard. Ook in ECLI:NL:RBZUT:2011:BQ8972, had de raad niet afdoende gemotiveerd waarom er zwaarwegende redenen waren om geen referendum te houden. De rechter overwoog bovendien dat het simpele ontbreken van politieke bereidheid om een referendum te houden zich niet verhoudt met de aard van het referendum.

Een dringende reden zou kunnen zijn dat het belang van het correctief raadgevend referendum naar oordeel van de raad niet opweegt tegen de verantwoordelijkheid van de raad voor kwetsbare groepen en hun plaats in de samenleving. Raadsbesluiten waarbij deze verantwoordelijkheid speelt, vloeien vaak voort uit wet- en regelgeving waarin kwetsbare groepen de doelgroep zijn of waarin de raad een verantwoordelijkheid heeft voor de uitvoering van zorg, opvang en huisvesting en een stelselverantwoordelijkheid heeft voor voorzieningen. Bij kwetsbare groepen kan gedacht worden aan:

- Iedereen die zorg, opvang of groepshuisvesting nodig heeft op basis van de genoemde gemeentelijke regelgeving (en hogere wet- en regelgeving), waartoe te rekenen (niet limitatief):
 - o Vluchtelingen;
 - o Daklozen;
 - o Kwetsbare personen waarbij sprake is van een combinatie van verslaving, licht verstandelijke beperking of psychiatrische problematiek;
 - o Uitstromers uit instituties (psychiatrie, verslavingsklinieken, detentie).

Een andere reden zou kunnen zijn dat de besluitvorming het uitstel door een correctief raadgevend referendum niet kan lijden, bijvoorbeeld omdat besluitvorming nodig is om het hoofd te kunnen bieden aan plotselinge (onwenselijke) ontwikkelingen of omdat besluitvorming noodzakelijkerwijs volgt uit eerdere besluitvorming.

Onder een dringende redenen wordt mede verstaan de situatie waarbij de uitvoering niet kan worden uitgesteld vanwege spoedeisende gemeentelijke belang. Spoedeisendheid kan bijvoorbeeld aan de orde zijn in het kader van openbare orde en veiligheid. Denk hierbij aan de bekrachtiging van een noodverordening.

Het te laat beginnen met (de voorbereiding van) het besluitvormingsproces valt niet onder deze uitzonderingsgrond, tenzij sprake is van overmacht.

Onderdeel m

De uitzonderingsgrond ziet op besluiten over geheimhouding. Besluiten over opleggen/opheffen/voortzetten van geheimhouding zijn hiermee niet referendabel. Een referendum over een beslispunt dat geheim is kan evenmin.

Onderdeel o

De uitzonderingsgrond heeft betrekking op bijvoorbeeld het reglement van orde, gedragscodes en werkwijzen van raadscommissies. Deze uitzonderingsgrond omvat tenminste besluiten van de raad op grond van de volgende artikelen uit de Gemeentewet: 15, derde lid, 16, 33, derde lid, 41c, tweede lid, 60, eerste lid, 69, tweede lid, 81, eerste lid, 82, 83, 84, 95, eerste en tweede lid, 96, eerste en tweede lid, 97, 107, eerste lid, 107a, tweede lid, 155a.

Onderdeel q

Het gaat hierbij om raadsbesluiten waarbij op grond van artikel 6, tweede lid van de Huisvestingswet is vereist dat deze in regionaal verband zijn afgestemd. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de huisvestingsverordening. De Huisvestingswet vereist namelijk regionale afstemming bij de totstandkoming van de huisvestingsverordening. De woningmarktregio Utrecht bestaat uit 16 gemeenten, die werken met een gelijklopende tekst van de Huisvestingsverordening, waardoor afwijkingen per gemeente onwenselijk zijn, met name voor de uitvoeringsorganisaties. Bijvoorbeeld voor de woonruimteverdeling is het van belang dat een verordening of een wijziging daarvan in alle regiogemeenten gelijk in werking treedt. Er is namelijk sprake van een samenhangend regionaal stelsel.

Derde lid

Als één van de uitzonderingsgronden van toepassing is op het hele raadsbesluit of op onderdelen van het raadsbesluit, moet dit op het raadsbesluit zichtbaar worden vermeld. Wordt er geen uitzonderingsgrond in het raadsbesluit opgenomen, dan is het besluit in zijn geheel referendabel.

Artikel 1:3 Termijnen

Hoofregel is dat de recesweken niet meetellen voor de termijnen die genoemd worden in de verordening. Een recesweek is een volledige week die loopt van maandag t/m zondag.

Daarnaast is de Algemene termijnenwet van toepassing. Dat betekent onder andere dat als de termijn eindigt in een weekend, deze wordt verlengd tot de eerste werkdag.

Rekenvoorbeelden

1. Een raadsbesluit wordt op 8 juli 2026 gepubliceerd op het openbare raadsinformatiesysteem. Op grond van artikel 2:1 lid 3 bedraagt de termijn voor het indienen van een inleidend verzoek voor een referendum 3 weken na publicatie van het raadsbesluit. De termijn begint dus te lopen op 9 juli 2026 en eindigt in principe op 29 juli 2026. De einddatum van 29 juli valt echter in het zomerreces dat loopt van 20 juli t/m 28 augustus. Omdat de recesweken niet meetellen loopt de termijn door tot na het reces. Van 9 juli t/m 19 juli was sprake van 11 dagen. Dat betekent dat de termijn van 3 weken nog 10 dagen doorloopt na het reces. De laatste recesweek loopt t/m zondag 30 augustus. De resterende termijn begint dus te lopen op 31 augustus en eindigt op 9 september 2026.
2. Een inleidend verzoek komt binnen op donderdag 16 juli 2026. Op grond van artikel 2:4 lid 1 vraagt de voorzitter van het centraal stembureau binnen 2 werkdagen na ontvangst van het verzoek advies aan de referendumcommissie. Er is nog één werkdag voordat het reces begint. Dit betekent dat de voorzitter tot op de eerste werkdag na het reces de tijd heeft om advies te vragen aan de referendumcommissie. Het reces eindigt op zondag 30 augustus 2026. Advies moet dus uiterlijk op 31 augustus worden gevraagd.

Artikel 1:4 Inwerkingtreding raadsbesluit

Eerste lid

Deze bepaling stelt de inwerkingtreding van een genomen raadsbesluit waarover een correctief raadgevend referendum gehouden kan worden, uit.

Het raadsbesluit wordt gepubliceerd op de gemeentelijke website in het openbare gedeelte van het raadsinformatiesysteem. Iedereen kan er dan kennis van nemen en kiesgerechtigden krijgen de tijd om een eventueel inleidend verzoek tot het houden van een correctief raadgevend referendum in te dienen. Komt er geen inleidend verzoek of wordt dat verzoek afgewezen, dan treedt het besluit alsnog in werking 5 weken na de dag waarop het is gepubliceerd.

Tweede lid

Dit lid regelt dat de inwerkingtreding van een raadsbesluit verder wordt uitgesteld (opgeschort) als een inleidend verzoek tot het houden van een correctief raadgevend referendum is toegelaten.

Derde lid

Op een aantal momenten waarop duidelijk is dat het referendumproces geen verder vervolg krijgt, kan een raadsbesluit alsnog in werking treden. De onderdelen a en b van dit lid voorzien hierin. Op het moment dat de opschorting van de inwerkingtredingstermijn eindigt, treedt het betreffende raadsbesluit alsnog in werking. Onderdeel c voorziet in inwerkingtreding als duidelijk is dat de uitslag van het correctief raadgevend referendum niet heeft geleid tot een afwijzende uitspraak (ofwel er is 'voor' het raadsbesluit gestemd). In dat geval eindigt de opschorting niet onmiddellijk nadat het centraal stembureau die uitslag heeft vastgesteld, maar pas nadat de raad van die uitslag in kennis is gesteld en de beëindiging van de opschorting bekend is gemaakt.

Indien een correctief raadgevend referendum is gehouden en de uitspraak is afwijzend (oftewel er is 'tegen' het raadsbesluit gestemd), dient gekeken te worden naar artikel 3:5, eerste lid. In deze situatie is het namelijk aan de raad om te bepalen welk gevolg wordt gegeven aan de raadgevende uitspraak en kan de raad het college vervolgens verzoeken om een nieuw te nemen raadsbesluit voor te bereiden.

Artikel 1:5 Directe inwerkingtreding van referendabele raadsbesluiten

Dit artikel regelt de directe inwerkingtreding van een raadsbesluit, maar waarbij het recht op het initiatief voor een correctief raadgevend referendum blijft behouden. Een beroep op dit artikel kan worden gedaan indien er sprake is van een (uitzonderlijke) omstandigheid waardoor de uitvoering van een besluit niet kan worden uitgesteld met vijf weken. Bijvoorbeeld omdat anders fatale termijnen zouden worden overschreden.

Hoofdstuk 2 Van verzoek tot besluit

Artikel 2:1 Het inleidend verzoek

Om een correctief raadgevend referendum te kunnen houden is de eerste stap om een inleidend verzoek in te dienen dat wordt ondersteund door minimaal 1.000 ondersteuningsverklaringen.

Iedere kiesgerechtigde kan een inleidend verzoek indienen. Iemand moet kiesgerechtigd zijn op de dag dat het inleidend verzoek wordt ingediend. Zowel het inleidend verzoek als de daarbij behorende ondersteuningsverklaringen kunnen schriftelijk of elektronisch worden ingediend. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen een ondersteuningsverklaring op papier of digitale ondersteuningsverklaring via bijvoorbeeld petities.nl. Er wordt in de referendumverordening geen keuze gemaakt voor een specifieke methode.

Een inleidend verzoek, inclusief de daarbij behorende ondersteuningsverklaringen, moet zijn ontvangen uiterlijk drie weken na publicatie van het ondertekende raadsbesluit op het openbare raadsinformatiesysteem(utrecht.bestuurlijkeinformatie.nl)

Lid 4

Alle ondersteuningsverklaringen die bij een inleidend verzoek binnen de daarvoor gestelde termijn zijn ingediend, worden meegenomen bij een daarop volgend definitief verzoek indien het inleidende verzoek is toegelaten.

Rekenvoorbeeld:

1 maart: raad neemt raadsbesluit tijdens de raadsvergadering. Vanaf dit moment kunnen de ondersteuningsverklaringen worden verzameld.

3 maart: publicatie van het formele raadsbesluit zichtbaar via utrecht.bestuurlijkeinformatie.nl (zie raadsbesluit met een datum in de titel).

4 maart: start indieningstermijn inleidend verzoek.

25 maart: laatste mogelijkheid om het inleidend verzoek met bijbehorende ondersteuningsverklaringen in te dienen (gelijk aan 3 weken na publicatie raadsbesluit).

De ondersteuningsverklaringen die worden ingediend na het verstrijken van de termijn van 3 weken tellen niet mee voor het behalen van het benodigd aantal verklaringen van 1000.

Artikel 2:2 Het definitieve verzoek

Indien het inleidend verzoek is toegelaten, kan een kiesgerechtigde een definitief verzoek indienen. Het definitieve verzoek hoeft niet te worden ingediend door dezelfde indiener die het inleidend verzoek heeft ingediend. Het definitieve verzoek dient te worden ondersteund door minimaal 10.000 ondersteuningsverklaringen. De geldige ondersteuningsverklaringen van het inleidende verzoek mogen hierbij worden meegenomen. Dat betekent dat de

ondersteuningsverklaringen behorende bij het inleidend verzoek meetellen voor de ondersteuning van het definitief verzoek. De kiesgerechtigden die het inleidende verzoek gesteund hebben hoeven derhalve niet opnieuw hun steun te betuigen en opnieuw een ondersteuningsverklaring in te dienen. Iemand moet kiesgerechtigd zijn op de dag dat de voorzitter van het centraal stembureau heeft besloten dat het inleidend verzoek wordt ingewilligd.

Een kiesgerechtigde dient een definitief verzoek, inclusief de daarbij behorende ondersteuningsverklaringen, uiterlijk zes weken nadat het besluit tot het toelaten van het inleidend verzoek is bekendgemaakt, indienen. De datum van bekendmaking is de dag nadat het besluit is verzonden naar de indiener(s) van het definitieve verzoek.

Rekenvoorbeeld:

1 april: besluit tot toelaten is verzonden naar de indiener(s) van het inleidend verzoek.

2 april: start indieningstermijn definitief verzoek.

14 mei: laatste mogelijkheid om het definitieve verzoek in te dienen.

Artikel 2:3 Beoordeling van het inleidend verzoek en definitieve verzoek

Zowel het verzoek als de ondersteuningsverklaringen worden beoordeeld. Als sprake is van een verzoek dat is ingediend door een niet-kiesgerechtigde of buiten de termijn dan is beoordeling van de ondersteuningsverklaringen niet aan de orde. De beoordeling of sprake is van een besluit dat is uitgezonderd zoals bedoeld in artikel 1:2, tweede lid vindt alleen plaats in het kader van het inleidend verzoek.

Artikel 2:4 Het besluit op het inleidend verzoek en definitieve verzoek

De voorzitter van het centraal stembureau kan een verzoek alleen toelaten of afwijzen op grond van de regels zoals vastgesteld in deze verordening. Er is dus geen inhoudelijke afwegingsruimte. In het eerste lid is opgenomen dat de voorzitter verplicht is advies te vragen aan de referendumcommissie binnen twee werkdagen na ontvangst van het inleidend verzoek. Het vragen van advies is niet verplicht als het gaat om het aantal geldige ondersteuningsverklaringen, het zijn van niet-kiesgerechtigd en de termijn waarbinnen een verzoek moet worden ingediend.

Het besluit van de voorzitter wordt bekendgemaakt aan de indiener(s) van het verzoek. Nadat het besluit is bekendgemaakt, wordt op de gemeentelijke website gecommuniceerd over het besluit zodat eenieder kennis kan nemen van het besluit.

Het besluit van de voorzitter van het centraal stembureau is een besluit in de zin van 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Dat betekent dat belanghebbenden bezwaar en/of beroep tegen het besluit kunnen indienen. Hierbij geldt de reguliere procedure uit de Algemene wet bestuursrecht.

Is een definitief verzoek is toegelaten, volgt het correctief raadgevend referendum . Zie ook artikel 1:2, eerste lid.

Artikel 2:5 De ondersteuningsverklaringen

Iedere kiesgerechtigde mag één ondersteuningsverklaring indienen ter ondersteuning van een inleidend en een definitief verzoek. De ondersteuningsverklaring van een kiesgerechtigde bij een inleidend verzoek geldt ook voor een daarop volgend definitief verzoek. Daarom mag een kiesgerechtigde die een inleidend verzoek heeft gesteund, niet opnieuw een ondersteuningsverklaring indienen bij een daarop volgend definitief verzoek. De ingevulde persoonsgegevens moeten precies overeenkomen met de persoonsgegevens zoals in het paspoort of een daaraan gelijkgesteld document zijn vermeld.

De ondersteuningsverklaring moet volledig en feitelijk juist zijn ingevuld. Een spelfout in bijvoorbeeld het adres is geen feitelijke onjuistheid. Een volledig en feitelijk juist ingevulde ondersteuningsverklaring is niet automatisch een geldige ondersteuningsverklaring. De persoonsgegevens moeten wel helemaal correct zijn ingevuld.

De verzamelde ondersteuningsverklaringen maken onderdeel uit van het verzoek en worden als één geheel ingediend bij de voorzitter van het centraal stembureau. Als een verzoek is ingediend, maar er binnen de gestelde indieningstermijn toch nog ondersteuningsverklaringen volgen, mogen deze apart worden nagestuurd.

Artikel 2:6 Steekproef ondersteuningsverklaringen definitieve verzoek

Bij de beoordeling van het definitieve verzoek worden alle ondersteuningsverklaringen betrokken die bij het inleidende verzoek en het definitieve verzoek zijn ingediend. De verklaringen die na afloop van de toepasselijke termijn zijn ingediend, worden buiten de controle gehouden.

De overige ondersteuningsverklaringen vormen gezamenlijk de populatie waarop de aselechte steekproef wordt toegepast. De formule bepaalt hoeveel verklaringen uit deze populatie worden gecontroleerd. De steekproef is zo ingericht dat op basis van de gecontroleerde verklaringen een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van het totale aantal geldige ondersteuningsverklaringen. Naarmate meer verklaringen zijn ingediend, neemt de steekproefomvang toe, maar zij nadert bij een grote populatie een maximum van ongeveer 4.147 verklaringen. Daardoor blijft de controle uitvoerbaar.

Het percentage geldige verklaringen in de steekproef wordt toegepast op de gehele populatie. Op die manier wordt het vermoedelijke totale aantal geldige ondersteuningsverklaringen vastgesteld.

Voor de beoordeling van de ondersteuningsverklaringen behorende bij het definitieve verzoek, wordt een steekproef onder de ondersteuningsverklaringen gehouden. Iedere ondersteuningsverklaring moet dezelfde kans hebben deel uit te maken van de steekproef, ongeacht of de indiening elektronisch of op papier plaatsvindt. De grootte van de steekproef

wordt zodanig bepaald dat met 99% zekerheid bij een foutmarge van 2% met de steekproef een uitspraak kan worden gedaan over het totaal van de ondersteuningsverklaringen.

De ondersteuningsverklaringen die niet binnen de gestelde termijn zijn ingediend worden niet meegenomen in de steekproef. Stel er zijn dan nog 12.000 op tijd ingediende ondersteuningsverklaringen over, dan ziet de berekening er als volgt uit. $(4147,36 \times 12.000) / (4146,36 + 12.000) = 3083$. Een steekproef wordt dus gehouden onder minimaal 3083 ondersteuningsverklaringen.

Stel, van de 3083 ondersteuningsverklaringen zijn er 2700 geldig verklaard. Met 99% zekerheid kan er worden geconcludeerd dat er 10.509 geldige ondersteuningsverklaringen zijn, bij een fout van 210 (2% van 10.509). Dit is berekend aan de hand van de volgende formule: $2700 / 3083 \times 12.000 = 10.509$. Dus het aantal geldige ondersteuningsverklaringen na de beoordeling gedeeld door het aantal ondersteuningsverklaringen geselecteerd voor de steekproef, vermenigvuldigd met het totaal aantal tijdig ingediende ondersteuningsverklaringen.

In de fase van het inleidend verzoek is er niet gekozen voor een steekproef. Het gaat daarbij immers om een beperkt aantal van 1000 geldige ondersteuningsverklaringen. In de situatie waarbij bijvoorbeeld 2000 ondersteuningsverklaringen worden ingediend, kan de controle worden gestopt zodra is geconstateerd dat er 1000 geldige ondersteuningsverklaringen zijn ingediend.

Hoofdstuk 3 Procedure voorbereiding, stemming en uitslag

Artikel 3:1 Procedure voorbereiding, stemming, uitslagbepaling en bekendmaking

Het ligt voor de hand om voor de procedures rond de voorbereiding, stemming en uitslag van een correctief raadgevend referendum aan te sluiten bij de Kieswet, waar dat mogelijk is. Vandaar dat een aantal onderdelen uit de Kieswet zo veel mogelijk van overeenkomstige toepassing wordt verklaard, voor zover de verordening niet anders regelt. Het gaat onder andere om relevante bepalingen over:

- de instelling en bemensing van stembureaus (hoofdstuk E);
- de stemming, waaronder de inrichting van het stemlokaal en het uitbrengen van de stem (hoofdstuk J);
- de mogelijkheid om te stemmen bij volmacht (hoofdstuk L);
- de telling van de stemmen (hoofdstuk N);
- de taken van het gemeentelijk stembureau (hoofdstuk Na);

- de werkzaamheden van het centraal stembureau ten behoeve van de vaststelling en bekendmaking van de uitslag (hoofdstuk P).

Het van overeenkomstige toepassing zijn van onderdelen van de Kieswet, betekent dat de relevante bepalingen gelezen moeten worden in het kader van deze verordening. Vaak ligt dat voor de hand. Zo wordt in het kader van deze verordening 'correctief raadgevend referendum' bedoeld waar de Kieswet verwijst naar 'verkiezing'. Alleen ligt dit minder voor de hand daar waar 'de dag van de kandidaatstelling' gelezen moet worden als 'de vierenveertigste dag voor de dag van stemming', vandaar dat die leeswijze expliciet is vermeld in het artikel.

Artikel 3:2 Datum stemming

Een correctief raadgevend referendum wordt zo veel mogelijk gecombineerd met een al geplande verkiezing. Op die manier blijven de kosten zo laag mogelijk.. Ook is de kans groter dat mensen dan gaan stemmen. Het college heeft zelf de bevoegdheid niet om een referendum met een andere verkiezing te combineren; de raad wel (artikel J6 Kieswet). Daarom bepaalt de raad de dag van de stemming, in overleg met het college.

Bij het bepalen van de datum wordt rekening gehouden met praktische aspecten, bijvoorbeeld dat het organiseren van een correctief raadgevend referendum tijd kost. Er zijn minimaal vier maanden nodig (gerekend vanaf het moment na het toelaten van het definitieve verzoek door de voorzitter van het centraal stembureau) om een referendum voor te bereiden. Als het niet mogelijk is om een referendum te combineren met een al geplande verkiezing, bijvoorbeeld omdat die verkiezing binnen vier maanden plaatsvindt of pas over meer dan een jaar , vindt het correctief raadgevend referendum plaats binnen vier tot zes maanden na de toelating van het definitieve verzoek. De datum van het referendum is in ieder geval niet in juli of augustus en ook niet op algemeen erkende feestdagen.

Artikel 3:3 Referendumvraag

De raad stelt de referendumvraag vast. De referendumvraag kan luiden: bent u 'voor' of 'tegen' gevolgd door de titel van het raadsbesluit. De referendumvraag kan ook betrekking hebben op een gedeelte van het raadsbesluit, bijvoorbeeld een specifiek onderdeel van een door de raad vastgestelde visie. De antwoorden staan vast, namelijk 'voor' of 'tegen'.

Het komt voor dat een raadsvoorstel uit meerdere beslispunten bestaat. Deze beslispunten zijn afzonderlijke raadsbesluiten en kunnen dus afzonderlijk referendabel zijn. Per beslispunt moet daarom aan de hand van de criteria uit de verordening beoordeeld en aangegeven worden of het besluit al dan niet referendabel is. Waar dat nodig is, zal bij het aanbieden aan de raad een raadsvoorstel opgesplitst worden in referendabele en niet-referendabele besluiten. Als alle beslispunten in een raadsvoorstel referendabel zijn, wat in de meeste gevallen zo zal zijn, is het niet nodig een raadsvoorstel op te splitsen. In de praktijk komt het voor dat er meerdere raadsbesluiten in één document staan. Als dit om 'losse' raadsbesluiten gaat, kan het raadgevend referendum zien op één van deze raadsbesluiten.

Voordat de raad de referendumvraag vaststelt, verzoekt de raad de referendumcommissie om hierover te adviseren. Zie over de adviestaak van de referendumcommissie ook artikel 4:2.

De referendumvraag wordt gecommuniceerd via de gemeentelijke communicatiekanalen zoals www.utrecht.nl. Ook worden de indiener(s) op de hoogte gebracht van de referendumvraag.

De referendumvraag en antwoordmogelijkheden worden ook aan het adres van de kiesgerechtigden gestuurd.

Artikel 3:4 Vaststelling uitslag

Het centraal stembureau berekent de uitslag en brengt het proces-verbaal met de uitslag over aan de raad.

Publicatie van de uitslag en het proces-verbaal vindt zo spoedig mogelijk plaats, indien mogelijk dezelfde dag, op de gemeentelijke website.

Artikel 3:5 Vervolg uitslag

Eerste lid

Zie de toelichting bij artikel 1:4, derde lid, onderdeel c.

Tweede lid

Als de uitslag van het correctief raadgevend referendum afwijzend is (dat wil zeggen dat er 'tegen' het raadsbesluit is gestemd) dan zal de raad hierover zo spoedig mogelijk vergaderen en bepalen of en zo ja welk vervolg dit zou moeten krijgen. Het is dan aan de raad om een besluit te nemen over het al dan niet inwerkingtreden van het betreffende raadsbesluit. De raad kan het college opdracht geven tot het voorbereiden van een nieuw te nemen raadsbesluit.

Ook als de uitslag van het correctief raadgevend referendum niet afwijzend is (dat wil zeggen dat er 'voor' het raadsbesluit is gestemd), bespreekt de raad de uitslag van het referendum in de eerstkomende raadsvergadering. In dit geval kan het raadsbesluit wel meteen na vaststelling van de uitslag in werking treden zoals bepaald in artikel 1:4, derde lid aanhef en onderdeel c.

Hoofdstuk 4 De referendumcommissie

Artikelen 4:1 tot en met 4:4

De referendumcommissie is een commissie van advies en toezicht die bestaat uit externen en fungeert als onafhankelijke instantie. De referendumcommissie ontvangt op grond van het rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers een vergoeding.

De referendumcommissie kan zowel gevraagd als ongevraagd de raad, het college en de voorzitter van het centraal stembureau adviseren. De adviezen van de referendumcommissie zijn niet bindend, maar wel zwaarwegend. In artikel 4:2 staan de situaties waarin de referendumcommissie altijd advies uitbrengt.

De referendumcommissie legt zich op grond van artikel 4.4 toe op behandeling van klachten in het kader van de toezichthoudende taak van de referendumcommissie zoals omschreven in artikel 4:2. Het gaat hierbij om klachten die gaan over 1) de uitvoering van de referendumverordening en 2) het neutrale karakter van de door burgemeester en wethouders te verstrekken voorlichting over het raadgevend referendum 3) de referendumvraagstelling. Bij de behandeling van de klacht toetst de referendumcommissie aan de eisen van fair-play (bijvoorbeeld ten aanzien van de campagne) en objectiviteit (bijvoorbeeld ten aanzien van de gemeentelijke voorlichting). De behandeling van een klacht door de referendumcommissie zou ertoe kunnen leiden dat 'de gedraging of de publicatie waarop de klacht betrekking heeft, moet worden gestaakt'. Het gaat hier om een gedraging of publicatie van de gemeente in het kader van het referendumproces. Indien de klacht in feite een bezwaarschrift is zoals bedoeld in de Algemene wet bestuursrecht, zendt de referendumcommissie de klacht door naar de commissie belast met de behandeling van bezwaarschriften. Indien de klacht geen betrekking heeft op zaken die tot de bovengenoemde competentie en taak van de referendumcommissie behoren, zendt de secretaris van de referendumcommissie de klacht door naar de centrale klachtcoördinator van de gemeente. De klacht wordt dan behandeld als klacht in de zin van hoofdstuk 9 Awb en de gemeentelijke klachtenregeling.